

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

III обикновено Народно Събрание.

(Втора Сесия.)

XIII. ЗАСЪДАНИЕ, СЪБОТА 24 СЕПТЕМВРИЙ 1883 ГОД.

(Начало въ 2 часа и 30 мин. послѣ пладнѣ, подѣ председателството на г-на Д. Грекова.)

Председателъ (Звъни) Ще се чете списъка на депутатитѣ.

Секр. Щърбановъ (Чете списъка). Отъ 55 представители присъствуватъ 51 и отсъствуватъ 4-ма.

Председателъ: Тѣй като присъствува болшинството на г-да представителитѣ, обявявамъ засѣданието за открито. Имали нѣкон протоколи готови? (Нѣма).

М-ръ Цанковъ: Ще прочета программата на М-вото (Чете).

ПРОГРАММА НА МИНИСТЕРСТВОТО.

На всички е вече извѣстно при какви обстоятелства биде поканенъ отъ НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО, Нашийтъ Господарь, днешниятъ Министръ-Председателъ да състави ново и отговорно министерство.

Жребието, при съставяннето това министерство, падна върху долуподписаннитѣ и тѣмъ се повѣри висшето управление въ днешнитѣ тѣжки и мъчни обстоятелства, когато страната преминува отъ едно положение въ друго.

Съобразно съ единодушното желание исказано въ отговора на Нар. Събрание къмъ тронното слово, НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО Княза съ височайшиятъ Си манифестъ отъ 6 септемврий възстанови конституционниятъ режимъ въ страната; но ни едно минало не изчезва безъ да остави дирн отъ своето съществуване. Не безъ съзнание на тѣзи мъчни долуподписаннитѣ се рѣшиха да зематъ отгорѣ си тѣжка отговорностъ въ днешното време. Тя имъ се наложи отъ са-

митѣ обстоятелства, които породиха днешното ново положение. Отказването въ този случай би равнозначило съ нарушение длъжността къмъ отечеството.

Тѣзи обстоятелства предначъртаватъ и самата программа на сегашното Министерство.

Плодъ на едно съгласие между партиитѣ за възстановленieto Търновската конституция, М-рството ще има за основно правило въ дѣятелността си съединението на всичкитѣ жизнени и просвѣтени народни сили въ едно истинско конституционно направление, съобразно съ положенитѣ въ възстановенната конституция начала.

То ще има грижата, съгласно съ народното представителство, да възстанови въ всичкитѣ отрасли на управлението и по всичкитѣ учреждения пълна гармония между тия начала и съществуващитѣ закони.

Подиръ като настоящето Нар. Събрание се произнесе върху бжджикитѣ измѣнения въ конституцията, М-рството си постави за длъжностъ да се съобрази напълно съ постановленията на това Събрание, касателно до свикването Великото Нар. Събрание за обсъждане на тия измѣнения; но въ сжщото врѣме явява, че до свикването това Велико Нар. Събрание, то е рѣшено въ всѣкий случай да не остави управлението безъ контролъ и да свиква Обикновенното Нар Събрание въ случаитѣ и по реда опредѣлени отъ самата възстановена конституция.

Отговорността и контрола по всичките отрасли на управлението, съставляват съществена част от програмата на настоящето М-рство, на което членовете, частно всеки един за своите дѣйствиа, и всички наедно за общите въпроси сж направо отговорни. Между тях, от една страна, и НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО Княза и народното представителство, от друга страна, не може за напредъ, съгласно съ конституцията, да съществува никакво друго учреждение, от какъвто характер и да е то.

Администрацията, правосъдието, финансовите и економическите въпроси, земледѣлието, търговията, обществените сгради, народното просвѣщение, духовенството и народната войска, ще обръщат най сериозното внимание на М-рството и ще бждат прѣдмѣтъ на постоянни грижи, като се има предъ видъ, от една страна, възможното подобрене въ всичко, а от друга, строгата пѣтливост съ народната лепта.

Правителството, като ограничи числото на службата въ най неизбѣжний размѣръ, ще вземе мѣрки, от една страна, да осигури положението на служащите, а от друга, ще има за неотмѣнно правило да повѣрва служби само на лица съ испитана честност и способност.

Въ пълно съзнание на международните задължения на младото ни Княжество, М-рството ще има за задача не само да ги обезбжда съ зрѣлостъ, но да зема и всички мѣрки, които би намѣрило най удобни за да се приготвя, или даже и осжществи благополучното имъ разрѣшение съгласно съ справедливостта и съ добръ разумѣваните интереси на страната. М-рството счита за длъжност да положи, въ това отношение, всички усилия за да извади на лице добросъвѣстността, която е била и е една отъ най отличителните чѣрти на Българскиятъ народъ. Въ замѣнъ на това, Министерството ще иска отъ интересующите се справедливост и признаване мжнотиите, които срѣща въ всека стѣпка малката и младата ни държавица при условията, въ които биде поставена тя още при създаването ѝ.

Тия сж началата, които ще ръководятъ настоящето Министерство. За приспособлението имъ, то възлага надѣждите си върху испитаниятъ патриотизмъ на българските граждани. Тѣхните права ще намѣрватъ най голѣма защита въ всичките органи на правителството, което ще има между другото и длъжността да бди постоянно, щото свободата и правата на всеки да не се нарушаватъ никадѣ и отъ никого, а въ същото време и властта да не бжде отъ никого и никадѣ презирана.

За обезпечение порядъка и тишината на всекадѣ, а по особено за потушванието разбойничеството въ источната страна на България, ще се зематъ енергически мѣрки.

Съ тия начала М-рството иска да върва, че самостоятелното Българско Княжество, не само ще трѣгне изново съ успѣхъ въ пѣтя на вътрѣшното си правилно развитие отъ всека страна, но ще може да види себе си прилично подигнато и предъ очите на иностранныйтъ свѣтъ, а особено на Освободителката Россия.

Министерството прави, за постигане всичко това, възвание къмъ българските граждани, съединените сили, на които могатъ най много да улеснятъ задачата на първото Българско М-во подиръ възстановлението на Търнов. конституция, задача, която е въ същото време общенародна, защото се касае до нарежданието и бждщите сѣдбини на Княжеството. София 21 септември 1883 г.

М-ръ-Предсѣдателъ и Министръ на

Вътрѣшните Дѣла Д. Цанковъ.

Министръ на Общите Сгради

Земледѣлието и Търговията Т. Икономовъ.

Министръ на Правосъдието К. Стоиловъ.

Министръ на Външните Работи М. Д. Балабановъ.

Министръ на Финансите Г. Д. Начовичъ.

Министръ на Просвѣщението Д. Молловъ

(Ржкоплѣскание).

Ще Ви прочетъ още резолюцията на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО написана саморъчно отъ Него: (Чете):

«Одобрявамъ и моля Бога да усили въ сърцата на възлюбения мой Народъ патриотическите чувства, които го накураха да ме обкружи.

21 септември 1883 год.

Александръ.

(Гласове: Да живѣе! Ржкоплѣскание).

Предсѣдателъ: Нар. Събрание минува на дневния редъ. На първо мѣсто е прочитанието на отношението отъ М-ство на Финансите подъ № 22967 относително продължение контракта на г-нъ Кейѣ.

(Раздава се програмата). Ще се чете това отношение.

Секр. Щърбановъ: (Чете):

Министерство на Финансите

Отдѣление Счетно

№ 22967

Септември 19-й день 1883 г.

г. София.

Господину Предсѣдателю на Нар. Събрание.

Членъ 66-й отъ конституцията, като опредѣля, че чужденците се приематъ на българска служба само съ разрѣ-

шението на Нар. Събрание, и понеже контракта на г-на Кейе, съвѣтника при Финансовото Министерство се свършва на края на този мѣсець, то, съ съгласието на Министерския Съвѣтъ, имамъ честта, да предложа на г-да представителитѣ, да разрѣшатъ продължението на тоя контрактъ още на шестъ мѣсеци.

Министръ: Г. Д. Начовичъ.

Главенъ Секретаръ: Д. Поповъ.

Началникъ на отдѣлението: М. Теневъ.

Вълчовъ: Г-да представители! При всичката си голѣма почетъ и уважение, която съмъ ималъ и имамъ, и както вървамъ, че такова уважение има и цѣлото представителство къмъ иностранцитѣ, ще си позволя и то по длъжностъ, която повелително ми се налага въ тоя случай, да искажа своитѣ възгледи и мисли по важния подигнатъ въпросъ, за продължаване или подновяване контракта на съвѣтника при М-ството на Финансите г-на Кейе. Това го правя, въ изпълнение на обязанността си, и не за друго, нито пъкъ, че имамъ нѣщо противъ личността на уважаемия г-нъ Финан. Съвѣтникъ, а съ единствена цѣль да допълня онова, което дълго време е занимавало нашия печатъ, и живо е интересувало българската публика. Нашия печатъ не безъ причина е вършилъ всичко това, и азъ по таково сжщо подбуждение, земахъ да кажа нѣколко думи, за премахването на лошия гибеленъ, въведенъ у насъ рѣдъ. Г-да представители! Намъ се предлага за разрѣшаване отъ г-на Фин. М-ръ не единъ маловаженъ въпросъ, — продължението на контракта, който въ края на тоя мѣсець се свършва за Съвѣтника при М-ството на Финансите г-на Кейе. Тоя контрактъ, горѣ долѣ се заключава въ това, че годишната плата на Съвѣтника е 40,000 златни левове. Второ за ходение — дохождане т. е. пѣтни разноски още 5000 лева златни. Привеждамъ количеството, не съ друго намерение, а да представя въ по-голѣма нагледностъ работата. Каквото и да се казва за тая сума както виждате тя е доста грамадна, и азъ за минута не би ималъ нищо противъ нея, ако дѣйствително да се чувствуваше нужда отъ единъ такъвъ чиновникъ. Но г-да! до колкото съмъ ималъ възможностъ да изуча и узная за тѣзъ работа, и то отъ лица, които сж управлявали М-ство на Финансите, отъ които е единъ и бивший М-ръ господинъ Бурмовъ, той Кейе е съвършено не нуженъ. Въ желанието си да се запознай по отъ близо съ тоя въпросъ, азъ съмъ се старалъ да слѣдя всичко внимателно, а при това говорилъ съмъ и съмъ разпиталъ, една голѣма частъ отъ онѣзи г-да чиновници, които сж били въ течението на

работитѣ. Отъ всичко това узналъ съмъ положително, че въ 3 годишно си туку пребивание г-нъ Кейе, при всичката си специалностъ и образование, макаръ и да се казва написалъ и съставилъ доста закони, (Гласове: 2 годишно!), но въ дѣйствителностъ той е направилъ, ако не нищо то твърдѣ малко, защото неговата роля се ограничавала единствено въ преписуване на французскитѣ закони, за закони на нашето финансово управление.

Слѣдъ като е така преписвалъ г-нъ съвѣтника французскитѣ закони французски ръкописъ, явила се е отъ само себе нужда да има и другъ чиновникъ, Българинъ, като секретаръ, който да превежда пакъ написаното отъ г-нъ Кейе, и тѣй намѣсто да се превежда отъ печатанитѣ французски закони, които се намиратъ въ достатъчно количество у Държавния Съвѣтъ, превеждало се е отъ ръкописитѣ на г-на Кейе!

Тия преписани и послѣ преведени закони, много малко се могли да послужатъ на нашето княжество, защото разбира се, тия закони, които сж просто на просто както казахъ преписани на цѣло отъ французскитѣ, за нашия народъ не можтъ да бждатъ приложими и за това нѣкои отъ тѣхъ стоятъ тѣй, както сж били написани, а другитѣ сж съвършено измѣнени и допълнени. Най добрия законъ за Франция не може да бжде сжщо добъръ за България. Условиата, въ които живѣе българскиятъ народъ не сж такива, както ония на французскитѣ. Азъ даже считамъ за не безумѣтно да забѣлѣжа и това, че закона който е изработенъ отъ Кейе за примитѣ дажди, ако и да е вписанъ 2 пѣти въ Държавния Съвѣтъ, този послѣдний, не е могълъ да се произнесе за негово приемане, защото билъ неприложимъ въ България.

И наистина, каква полза може да се очаква отъ единъ съвѣтникъ, на когото самия Държавенъ Съвѣтъ какавъто е той намира, че изработенитѣ му закони сж неприспособими въ нашето отечество? До колкото познавамъ нашитѣ Българе-чиновници въ М-ството на Финансите, смѣло мож да кажа и да потвърдя, че нѣкои отъ тѣхъ, които сж прашани отъ Правителството ни въ Европа, отечеството на г-на Кейе, да студиратъ, сж въ положение да направатъ и сж направили много повече отъ г-на Съвѣтника! (Единъ гласъ: Не!) Най-сетнѣ, тука е въпросъ, да ли българина, който по-добъръ познава отечеството си и народа си, може да направи сходящъ и добъръ за него законъ или человекъ, който хаберъ нѣма за неговото живѣние и положение, неговитѣ нужди и неговия битъ? Това ми се струва е повече отъ лесно да се разбере. Но като е рѣчьта за г-на Кейе, чини

ми се, че нѣма да сбъркамъ, ако наведж нѣколко примѣри и за други съвѣтници, които служатъ днесъ въ България. Това ще го направи само, за да може Нар. представителство по-добъръ да се запознае съ предмѣта, който се разисква. Азъ ще помѣня преди всичко за съвѣтника г-на Бастиани. (Гласове: На предмѣта!) Не ме прекъсвайте...

Председателъ: Нѣмате право, г-нѣ Вълчевъ, да се отнасяте на право къмъ депутатитѣ и, освѣнъ това, мисля, че г-да депутатитѣ иматъ право да Ви забѣлжаватъ, да говорите по предмѣта; защото тука не е думата за г-на Бастиани. Когато стане думата за него, тогава може да говорите

Вълчевъ: Не разбирамъ защо се опрѣкватъ. Азъ ще отговоря, за да подкрѣпа думитѣ си...

Председателъ: Нѣмате нужда да отговаряте. Вамъ се прави забѣлжка и Вий трѣбва да се подчините на председателя. На председателя не може да отговаряте.

Вълчевъ: Нѣмате право да ми възбранивате. Ще наведж нѣкои примѣри по предмета си. Ще кажа, че при М-ството на Правосъдието има единъ съвѣтникъ, именно г-нѣ Бастиани. Той е повиканъ тука съ контрактъ да наръжда и устройва... (Председателъ: Звъни. На предмѣта). Съ такива високи заплати да се поддържатъ...

Председателъ: (Прекъсва го.) На предмѣта, иначе ще Ви зема думата.

Вълчевъ: При всичко, г-да, че искамъ да приведа доста интересни фактове за това, което говорихъ, не ми се позволява, думата ми съ натискъ се отнѣма. Азъ ще се задоволя съ това, което казахъ за г-на Кейе. Питамъ какво ще стане, ако единъ такъвъ контрактъ се съгласимъ да приемемъ и то съ такъва огромна заплата 40 хиляди лева златни въ годината?! И при това не само, че полза не ще принесе този съвѣтникъ, но даже и врѣда може да има за нашитѣ финансии, до дѣто този г-нѣ стои въ финансовото управление. Струва ми се, че е по право и ще бѣде много по ползвено да се предпочитатъ нашитѣ просвѣтени Български сили, защото иначе на тѣхъ се отнима възможността да приложатъ въ работитѣ си онова, което намѣрятъ за по добро и за приложимо въ страната. А съ това г-да, остава доста назадъ работата въ нашето финансово управление; това е нѣщо повече отъ положително и ми се чини, че каквито доводи или мотиви и да Ви се представатъ, нѣма да се съгласите, да се продължи контракта на г-на Кейе, който вече е излишенъ да сѣди тука. Вършилъ е до сега, каквото е вършилъ, сега не остава друго, освѣнъ да си отиде, а ние да оставимъ работата на нашитѣ Български просвѣтени сили, които наистина сж въ положение да направатъ много по-

вече за своето отечество, на което нуждитѣ добръ съзнаватъ и познаватъ.

М-ръ Начовичъ: Азъ мисля, г-да, че е излишно да се отговаря на г-на Вълчева, понеже Вий всички знаете работата. Вий видѣхте този човѣкъ на дѣло. Истина, признавамъ, че този човѣкъ много не произведе; но негова ли бѣше погрѣшката? Той не е дошелъ да управлява Българскитѣ финансии, той е съвѣтникъ. Кой е причина дѣто не е билъ повиканъ да работи толкова, колкото бѣше нужно? Той доде въ врѣмето на г-на Жилѣсковича, но тогава му бѣше почти запретиено да работи, защото нашитѣ български сили биле достатѣчни. Вий знаете отъ миналата сесия, колко е той въ състояние да работи чрезъ законопроектитѣ, които Ви се представиха. Тия законопроекти бѣха толкова, щото по едно врѣме Вие се отегчихте и започнахте да се отказвате да приемате нови. Въ врѣмето на г-на Бурмова сжщо се казваше, че ние сме имали сили и че не трѣбвало съвѣтници; но сами виждате на тоя часъ, колко нѣщо сж произвели за тая сесия тия сили, понеже нищо нѣма внесено въ Народното Събрание.

Азъ Ви казвамъ г-да, че ние нѣмаме нуждитѣ за организуванѣто на Финан. Управление сили, и азъ познавамъ това по-добъръ отъ всекиго. Ония, които викатъ между насъ противъ външнитѣ хора, викатъ отъ една проста завистъ. Азъ, като ви предлагамъ, да остане въ България г-нѣ Кене, това е даже въ ущърбъ на честолюбието ми, но азъ турямъ интереситѣ на отечеството по-високо отъ моето лично честолюбие, защото е нужно да се нареди финансовата ни администрация. Земете примѣри отъ другитѣ просвѣтени държави. Какво направи Фридрихъ Великий? Когато Французитѣ пхдѣха тѣхнитѣ фабриканти, защото бѣха протестане, той ги прибираше въ Прусия, даваше имъ улеснение да правятъ фабрики, и повдигна мѣстната промишленность. Той прие даже иезуититѣ които се гониха отъ другитѣ държави, и тѣ докараха полза по онова време когато Прусия стоеше толкова лошо отъ къмъ образованието. Земете примѣръ и отъ Петра Великий. Защо се е той наръкълъ отъ потомството Великъ? Защото е правилъ добро на земята си, защото съ помощта на образованни чужденци въведе свѣтлина въ Россия. Може би, ако да не бѣше приела тогава Россия такива хора, такива чужденци, тя да нѣмаше да напредне толкось, и можемъ да кажемъ даже наравно съ другитѣ просвѣтени държави. И още когато преди 50 год. се изнамерихъ желѣзницитѣ и започнахъ да се строятъ линиитѣ, Французитѣ повикахъ въ Франция за тая работа Англичане, сжщото се взима даже днесъ въ Герма-

ния, въ Австрия па даже и въ Россия. Въ всичкитѣ тия държави желѣзницитѣ сж преимущественно въ рѣцѣтъ на френски инженери и на французски капиталисти, на чужди сили. Да ли обаче тия народи нѣматъ въ това отношение и свои сили? Иматъ, нѣ не достаточни; и като се нуждаятъ отъ спомагателни сили, тѣ прибѣгватъ къмъ странитѣ. Ний видѣхме, г-да, предъ три години единъ голѣмъ финансистъ между насъ, който се бѣше наелъ самъ да нарѣжда финанситѣ. Той ги нарѣди като възвѣрна системата на ошура и опропасти цѣлата сѣидба на онѣзи година.

Д-ръ Цачевъ: Азъ ще се старая, да бѣдж твърдѣ кра-тъкъ, защото нѣма нужда, да говоря, както говори г-нъ Вълчевъ. Отъ прочитанието на бумагата видѣхме, че предложението не е станало отъ г-на М-ра на Финанситѣ, но отъ цѣлия М-стерски Свѣтъ; слѣдователно Министритѣ, като намѣрили за нужно да има такъвъ свѣтъникъ при М-ството на Финанситѣ, значи, че е нуженъ. Колкото за г-на Вълчева дѣто каза, че сме имали доволно Български сили, мисля, че това ще го имаме едва слѣдъ 15—20 години. За това мисля, че е излишно да се говори понатѣкъ по този въпросъ, и да приемемъ, да се продължи контракта на г-на Каие за 6 мѣсеци, и да преминемъ на дневний редъ.

Шивачовъ: Азъ не съмъ финансистъ, нѣмамъ специалностъ по тази работа; но ще кажа, че колкото доводи представи г-нъ Вълчевъ, той ги основава на показанията на г-на Бурмова; а неговата финансова способностъ ни е твърдѣ добръ извѣстна, (Предсѣдателъ: Това е извѣнъ предметъ!), понеже всичкитѣ тѣзи доводи ги е исчерпалъ отъ хора, който нѣматъ каберъ за тая работа, и като земемъ предъ видъ нѣкой законъ, какъвто що е закона за отчетността на бюджета, закона за Сметната Палата, мисля, че е помогналъ г-нъ Кеие за тази работа. За това, и понеже М-стерски Свѣтъ е припозналъ за нужно да се продължи контракта му, то да се приеме.

Дуковъ: Азъ до колкото разбрахъ отъ г-на Вълчева, не може и той да откаже нуждата за единъ свѣтъникъ при М-ството на Финанситѣ; но той не се съгласява съ това мнѣние, че този човѣкъ ще бѣде полезенъ за страната ни. И азъ съмъ сжщо на мнѣние, че отъ голѣма полза ще бѣде единъ свѣтъникъ при М-ството на Финанситѣ, сжщо желателно е, щото той да познава нашитѣ интереси и да се съобразява съ нашитѣ нужди при изработванието на законитѣ. Освѣнъ това, за всичко той трѣбва да зима съгласието на нашитѣ М-стри, които по-отблизо познаватъ нашитѣ интереси. Наистина законитѣ, които е изработилъ г-нъ Кеие

сж доста обмислени; но за единъ народъ образованъ, а за насъ сж малко трѣнливички. Тѣ трѣбва да бѣдѣтъ спорѣдъ духа на нашия народъ. Колкото за г-на Вълчева, който каза, че е слушалъ отъ хора, по-добръ е да не слуша само отъ други хора, но отъ себе си да каже нѣщо, което добръ знае.

М-ръ Цанковъ: Трѣба да разберете, като се казва свѣтъникъ, че той не е повиканъ да прави законопроекти, и именно то е извѣстно, че тѣхъ ги правятъ началницитѣ на отдѣленията и други чиновници; но той дава свѣти, и рѣшава нѣкои въпроси, които самъ М-ръ не може да рѣши. Не само въ едно М-ство трѣба да има единъ свѣтъникъ но вий знаете, че и при посланници има свѣтъници. Защото на него не се плаща да направи нѣколко закони, но може би да дойде врѣме, една дума, единъ свѣтъ да даде и то е доста да спечели неговата заплата. Още 2-но и 3-но отъ колкото неговата заплата.

А отъ М-ството зависи да направи помного или помалко законопроекти. А неговата работа е за свѣти, които иска, М-ра отъ него. За това ний въ М-ски Свѣтъ разисквахми твърдѣ добръ този въпросъ, за да видимъ да ли ще бѣде добръ да има свѣтъникъ или не. Азъ не глѣдамъ на законопроектитѣ, а на свѣтитѣ, които ще дава на г-на М-ра. Понеже г-нъ М-ръ каза, че той дава добри свѣти, за това М-рски Свѣтъ рѣши да одобри този контрактъ. Ако М-ски Свѣтъ видѣше че не е полезенъ за държавата, не щеше да го предложи на Нар. Събрание. За това да се приеме.

Вълчовъ: Искамъ думата.

Предсѣдателъ: Когато Ви дойде реда.

Вълчовъ: Г-нъ Шивачовъ иска послѣ думата и нему се даде.

Предсѣдателъ: Не е истина. Вие говорихте оцѣ, когато г-нъ Шивачевъ поиска думата.

М-ръ Начовичъ: Азъ искамъ да възразя на г-на Дукова, че финансовитѣ законопроекти сж минавали всички презъ Н. Събрание, че Нар. Събрание е виждало тѣ какви сж, дали отговарятъ или не на нуждитѣ, и че за напредъ пакъ тѣй ще става и ако Събранието нахѣри въ тѣхъ нѣщо не подходяще на българскитѣ обичаи, то може да го измѣни.

Но азъ мисля, че колкото законопроекти сж се представяли до сега на Събранието, никой не е билъ противенъ на обичаитѣ въ България.

Знаете, че законопроекта за банката е билъ изработенъ отъ г-на свѣтъника и той се прие. Кое нѣщо въ него бѣше противно на нашитѣ обичаи? Сжщо ще кажъ и за отчетността на бюджета, за организиране на сметната палата. Днесъ

смѣтната палата не си ли изпълнява дѣлата много по-редовно отъ колкото съ предишния законъ? Нито единъ отъ законитѣ не може да бѣде противенъ на българскитѣ нѣрави, защото всичкитѣ минаватъ презъ ръцѣтъ на министра, и по-напредъ сж минавали презъ Държавний Съвѣтъ; и онова, което се е намирало за неприемливо по насъ, се е поправило. Необходимо е обаче, за да се изработи единъ добъръ законопроектъ трѣба да има човекъ, който да познава предметъта отъ дѣно, а да го обръща цѣль. За това е нужно съвѣтникъ, юристъ и финансистъ. У насъ много пжти се е случвало, че сж се издавали закони, за които слѣдъ една недѣля се е започвало да се пита отъ ония, които го прилагатъ, какъ да се постѣпва въ случаи, които закона не е предвидѣлъ. Това е ставало, защото закона е билъ изработванъ и приетъ отъ хора, които не сж познавали основно предметъта, за който тѣ сж законодателствували. Това е обаче злѣ и е необходимо законитѣ да сж всекога добръ изработени и по възможности пълни и ясни. Ето защо сж нуждни съвѣтници по министерствата въ България.

Вълчевъ: (Гласове: исчерпано е!) Г-нъ М-ръ Начовичъ, въ първото си говоренѣе, преди да обърне внимание на въпроса, за който се говореше, дойде и каза, че азъ съмъ подигналъ въпроса по нѣкои частни каприции (Начовичъ: Азъ казахъ за прессата). Тогава задоволенъ съмъ колкото за това. Азъ не щя да говоря тукъ за прессата, а щя кажа просто и ясно това, което ми диктува съвѣстѣта. Въпроса ме е интересувалъ и съмъ се стараялъ основно да го изуча и добръ да се запозная съ него. Изучилъ съмъ го щя повторя отъ ония лица, които сж управлявали и днесъ още управляватъ финанс. ни работи.

Азъ не съмъ противенъ да има съвѣтници, но тогава да ги вземеме, когато има нужда отъ тѣхъ. Въ положение съмъ не съ думи, а съ фактове да докажа, че дѣто имаше закона за Народната Банка, той е чистъ преводъ отъ румунския; а прибавката на г-нъ Кейе въ тоя банковъ уставъ, всичката се отхвърли отъ Държ. Съвѣтъ като неприложима. Закона за прямитѣ данъци отъ г-на Кейе два пжти се внесе въ Държ. Съвѣтъ и се отхвърли, като не приложимъ въ България. Закона му за бирницитѣ не отхвърлили се цѣль, цѣлокупенъ отъ миналото Нар. Събрание? Истина, че съществува законъ за отчетността по бюджета, но той е измѣненъ и допълненъ отъ нашитѣ чиновници български. (Гласове: Не е истина!) Помните, г-да, нашата смѣтна палата на какви основи тя бѣше положена, и на какви основи е сега. Азъ ще обърнѣ сериозното Ви внимание на това, че смѣтната палата сега е положена на такива основи, щото

зависи напълно отъ Министерството. Тогава какъ ще контролира тя смѣткитѣ на правителството? Вие знаете, г-да, какъ бѣше тя поставена преди 2 години (Шивачовъ: Много спеше!) Слѣдователно, г-да, Вие виждате че азъ нѣмамъ нищо противъ г-на Кейе, но казвамъ, че той е свършенно излишенъ, защото, колкото е сѣдѣлъ до сега, нищо не е направилъ. Другъ е въпроса, ако искате да видимъ и другитѣ си финансови учреждения въ положение като смѣтната палата. Отбирамъ, че единъ неговъ добъръ съвѣтъ струва много, но поне до сега не е даденъ такъвъ съвѣтъ, а въ бѣдѣ е повече отъ съмнително.

За това да се плащатъ 20 хиляди лева за 6 мѣсеци за излишенъ съвѣтникъ, то е безмислица. Ако приемемъ, г-да представители, което не вѣрвамъ, по крайней мѣрѣ да му се намали заплатата на шестъ хиляди лева за шестъ мѣсеци. Надѣя се на здравий Ви разсѣдѣкъ.

М-ръ Начовичъ: Това, което каза г-нъ Вълчевъ, че ония работи, които е билъ прибавилъ г-нъ Кейе въ закона за банката, били отхвърлени отъ Държав. Съвѣтъ, че закона за отчетността билъ непълненъ и се билъ освършенствувалъ отъ нашитѣ сили и проч., това всичко е бо ш ъ ла ф ъ. (Смѣхъ.) За да Ви покажа, че съвѣтитѣ на г-на Кейе не сж били безъ полза, безъ материялна полза въ страната, ще Ви съобща и тоя фактъ, че по подражание на това, което се направи въ Цариградъ, г-нъ Бурмовъ бѣше намислилъ да въведе монополъ тютюня въ България, сиречъ да опропасти тютюнената индустрия въ страната. Г-нъ Кейе го отвърна отъ тая мисль. Безъ съвѣтитѣ на г-нъ Кейе може би тютюня на тозъ часъ щѣше да е монополъ.

Анневъ: Азъ едва ли ще могъ да повѣрвамъ, че вишегласието или цѣлото Събрание ще се възпротиви на предложението на г-на М-ра на Финанситѣ, когато той представи работата, че е необходимо нужно да се продължи контракта на г-на Кейе. Наистина, желателно е, както каза г. Вълчевъ, щото по-скоро да се еманципираме отъ иностранныѣ чиновници, тѣй като тѣхното число е грамадно; но какво виждаме? За голѣмо съжалѣние, ние за сега имаме само въ едно отношение довольно число специалисти и това сж докторитѣ, а въ друго отношение, както по финанситѣ, администрацията и правосѣдието, ние имаме голѣма нужда отъ специалисти иностранци. За това трѣба да се съгласяваме съ нашитѣ министри, особено като имаме довѣрие въ тѣхъ. Наистина ако бѣше днесъ на дневенъ редъ, или ако се съгласеше председателя на Нар. Събрание, да се говори за чуждестранцитѣ въобще, тогава нѣмаше да се говори само за г-на Кейе, защото има и други много иностранци, за които по-много би

заслужило да се говори. (Председателъ: на предмѣта). Азъ нѣма да се отпустя да говорѣя по-на-далечъ, защото това не е на дневенъ редъ.

Колкото за свѣдѣнията, които г. Вълчевъ е събралъ по тѣзи частъ, особено факта, който той цитира за г-на Бурмова, че той е билъ специалистъ по финанситѣ, и той му е билъ казалъ, че специалистъ по финанситѣ не е нуженъ, азъ не мога да се съглася, че такъвъ фактъ може да претърпи най-малка критика. Ако се бѣше казало, че г. Бурмовъ е компетентенъ по научна частъ, тогава щѣхъ да се съглася. Тѣй като въпроса е изчерпанъ, да се тури на гласуване.

М-ръ Цанковъ: Азъ ми се струва, че нѣма тука противно мнѣние, защото г. Вълчевъ самъ приема, че трѣба да има единъ свѣтникъ при Мин. на Финанситѣ, и г. Анневъ и той това иска; но какво казва г. Вълчевъ? Той казва, че този свѣтникъ не билъ способенъ, и за това трѣбвало да се вземе другъ свѣтникъ. Азъ мисля, че само М-ра е въ състояние да знае, отъ кого може да взема свѣти. Н. Събрание, когато Министра му предложи нѣкой законопроектъ, и ако той му каже, че тѣзи свѣти ми даде моя свѣтникъ, тогава Нар. Събрание може да говори противъ тѣзи свѣти, и тогава Министра на Финанситѣ самъ ще предложи да го махнатъ. Слѣдователно, нѣма противорѣчие на предложението на М-ра на Финанситѣ. И г. Вълчевъ каза, че трѣбва да се приеме единъ свѣтникъ, само каза, да ли е този добъръ или не. Когато самъ Министра го намира за способенъ, то ние не можемъ да му налагаме другъ свѣтникъ, освѣнъ който самъ той желае. За това, мисля, че е излишно вече да се разисква по този въпросъ.

Председателъ: Желаетъ ли Нар. Събрание да се говори още? (Не). Който желае да се говори още, да си дигне ржката. (Меншество).

Полагамъ на гласуване предложението, направено отъ г. М-ра на Финанситѣ, за да се продължи контракта на г-на Кейе още за 6 мѣсеци и моля г-да представителитѣ, които приематъ това предложение, да си дигнатъ ржцѣтъ. (Болшинство).

На дневенъ редъ стои запитванието на г-на Манафова къмъ г. М-ра на Правосъдието.

Манафовъ: Не съмъ приготвенъ. (Смѣхъ). Това запитване е твърдѣ интересно. То се касае до зданието на Габровската гимназия, но трѣбваше по-напредъ да изуча нѣкои подробности, заради това искамъ да се запише на дневенъ редъ за идущето засѣдание.

Председателъ: На дневенъ редъ дохожда запитванието на г. д-ра Цачева къмъ г. М-ра на Вътрѣшнитѣ Дѣла, относително лѣкуванието разни епидемически болѣсти, които върлуватъ по дѣцата.

Д-ръ Цачевъ: Г-да представители! Миналата година имашъ случай да привлече вниманието ви върху начина, който се практикува въ Княжеството, относително до лѣкуванието на разни епидемически болѣсти, които отъ време до време се появяватъ въ разни градища и села на Българското Княжество. Ако помните, г-да представители, тогава въ рѣчта си казахъ, че тѣй както е поставено у насъ распредѣлението на докторитѣ, едва ли могатъ тѣ да принесатъ нѣкоя полза на населението; заради това азъ тогава предложихъ на Нар. Събрание, да се произнесе за назначаване на доктори въ всѣка околия. Тогава г-да представителитѣ благоволиха да вотиратъ една сума отъ 50 хиляди лева за помощъ на разнитѣ градеки общини, които нѣматъ средства за поддържане лѣкари. За голѣма жалость на нашето население, тази сума, вмѣсто да се употреби тамъ дѣто трѣбваше, употребила се е съвсѣмъ за друга цѣль, като се назначила за издържанieto на карантинитѣ.

Тази малка нередовностъ ще оставя на страна, а ще привлече вниманието на Нар. Събрание, слѣдъ като ме изслуша относително до практиката, която трѣбва да държи М-вото на Вътрѣшнитѣ Дѣла съ медицинското гражданско управление, и какъ да постѣпя, когато се появи епидемия въ разни села и границата на нашето Княжество. Практиката, г-да, до сега е била почти такава: появи ли се нѣйдѣ епидемия, както напр. въ послѣдно време въ Луковитъ имаше една Variola conflenta, съврѣменно имаше дисентерия. (Бобчевъ: кажи ги на български!) Шарка и дизентерия. По моето преминуване презъ това село, гдѣто азъ стояхъ една вечеръ, видѣхъ 3 дѣца умрѣли отъ тази болѣстъ. Какво виждамъ слѣдъ 3-4 дѣня въ «Държавний Вѣстникъ»? Виждамъ една телеграмма, публикувана отъ Ловченскій окол. началникъ, че ходилъ на мѣстото и преглѣдалъ болнитѣ, а че отъ шарка имало нѣколко случая, тоже и отъ дизентерия; болѣсали нѣколко дѣца и се върналъ на мѣстото си въ града. По този начинъ г-да, никакъ не може да се искорени една епидемия. По цомъ се появи въ нѣкоя частъ на Княжеството, трѣбва да се проводятъ единъ, двама, или, споредъ нуждата и трима доктори; трѣбва да се проводятъ лѣкарства, помощници на докторитѣ или фелдшери, и да стоятъ въ онуй село или въ онзи градъ, до гдѣто се искорени епидемията, а че тогава само могатъ да си отидатъ и да заематъ постовѣтъ, които занимаватъ. Сжщо се случи и въ Софийското окръжие. Тукъ

въ едно село Абланица, преди 3 недѣли умрѣли 14 дѣца отъ тѣй називаемата болѣсть гръдоболне или дифтеритисъ. За тѣзи 14 дѣца, въ селото отишелъ единъ врачъ и стоялъ 3-4 часа, свикалъ старѣйшинитѣ и кмета, далъ имъ нѣкакви наставления и си отишълъ. Азъ никакъ не мога да се съглася, че по този начинъ може се прекрати нѣкоя епидемия и да се даде помощъ на онѣзи, които страдаятъ отъ епидемически болѣсти. Сжщо се случило и въ Вратчанското окръжие. Но тамъ, до колкото зная, се проводилъ единъ докторъ, проводилъ се още единъ добавоченъ, но се оказало, че тѣзи двама доктори сж малко. За това ще помоля г-да представителитѣ да приематъ слѣдующето ми предложение: «щото отъ сега нататкъ гдѣто се появи въ България епидемия, да се командируватъ доктори, колкото сж нуждни, били тѣ граждански, били частни или военни, и то да се командируватъ съ нужднитѣ помощници и лѣкарства и да стоятъ, до гдѣто се прекрати болѣстѣта и се окаже, че нѣма вече нужда за доктори».

Привличамъ Вашето внимание още на едно нѣщо. Тукъ има сифилистическа болѣсть, която върлува отъ време на войната на самъ, и за тази болѣсть знаете, че мѣрkitѣ не бѣха енергични и неможеше да се прекрати. Тя сжществувала особено въ Троянската околия и въ балканскитѣ села на Севлиевската околия. За това ний трѣбва да бждемъ щедри и да вотираме една сума, която да се тури на разположение на М-рството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла, за да може да отваря болници по за 20, 30, 40, и даже до 50 души, когато се появи нѣйдѣ епидемия. Това на конецъ е длъжностъ, която трѣбва да изпълнимъ, за да можемъ предпази нашето население отъ тѣзи заразителни болѣсти. Въ съкращение, ще помоля г-да представителитѣ, да се произнесатъ, щото отъ сега нататкъ щомъ се появи епидемия въ нѣкой градъ или село, да се пращатъ нуждното число доктори съ лѣкарства, и да стоятъ до гдѣто се прекрати епидемията (Гласове: Това ли е запитванието?).

Д-ръ Цачевъ: Това е.

М-ръ Цанковъ: Опълномощавамъ г-на Д-ра Моллова да отговори на това нѣщо.

М-ръ Д-ръ Молловъ: Преди недавно време, г-да, както знаете, азъ занимавахъ длъжността главенъ граждански врачъ, който именно се занимава съ тѣзи работи, за които говори и Д-ръ Цачевъ. Азъ не мога, освѣнъ да му искажа дълбока благодарностъ за тѣзи запитвания. (Шивачовъ: Не се чува). Истината, г-да представители Нар. Събрание въ миналата сессия вотира суммата за околийскитѣ лѣкари, но въ бюджета, както е напечатано, не стои за околийски лѣкари,

а «пособие на общинитѣ за лѣкари», и когато се отнесе М-вото на Вжтр. Дѣла до Дър. Съвѣтъ да пита: какъ трѣбва да се разумѣва тази статия отъ бюджета, защото М-рството на Финанситѣ не искаше да отпусне една сума за единъ такъвъ назначенъ окол. докторъ, Дър. Съвѣтъ отговори, че могатъ да се отпускатъ и подъ расположението на общинитѣ. Но вие знаете, че нѣма ни една околия, която да се нарича община. Нѣкои общини искаха пособие и тѣмъ се отпусна, но ни една околия не се отнесе да иска пособие за окол. лѣкаръ, защото околията сжществувала, кѣто административна единица.

Тя не е коллегиялно учреждение на жителитѣ, а на администрацията, и ако трѣба да се отнесе околията за помощъ, трѣбва да се събератъ всичкитѣ общини и да кажатъ, че имъ трѣбва единъ докторъ. А тѣ не могли да се събератъ, тѣй щото тази сума остана непожтната почти; а пакъ отъ друга страна държавата имаше нужда за карантини, за туй правителството рѣши да употреби тази сума за удовлетворението на тази нужда. Тѣй като не бѣше предвидено нищо за карантинитѣ, които непременно трѣбваше да се отворятъ, защото и холерата е голѣмо плашило. Колкото за това, че имало болѣсти по градоветѣ и селата и, че нуждитѣ не сж се посрѣщали отъ окр. доктори, това отдавна е познато, но не може да се удовлетвори, до дѣто не се вотира въ бюджета за всѣка околия отдѣлно. Една околия отъ 20 села, единъ докторъ не може да я обиколи ако отъ едно село въ друго има до 40 километра, то до дѣто да се повика доктора да отиде ще умратъ 10—15 души въ 2 дни, а презъ врѣмето на епидемията умираатъ по 15—20 души за 2 дѣня. Заради туй за напредъ трѣбва да се предвиди, за всѣка околия по 1 докторъ, както вече е направило Министерството.

А колкото за това, че докторитѣ не сж зимали енергически мѣрки, както увѣржава г-нъ Д-ръ Цачевъ за Ябланица и Враца, то можъ да му кажа и да му потвърдя съ фактове, че винаги на врѣме е отивалъ доктора, земалъ е съ себе си помощници, и ако болестѣта не е била разпространена, оставялъ е помощника си, а доктора е отивалъ другадѣ. Докторитѣ сж оставяли тѣхнитѣ помощници подъ тѣхний надзоръ да изпълняватъ зетитѣ мѣрки. Така е станало и въ Софийското окръжие, така е станало и въ Ябланица, дѣто е ходилъ Ловчанскитѣ докторъ.

Колкото заради сифилиса, мнозина може би да разумѣватъ твърдѣ добръ, че тази болѣсть не е като другитѣ епидемии да дойде и да замине; тя постоянно дохожда и се пренася отъ единъ чловѣкъ на другъ и ако единъ чловѣкъ

е боленъ отъ нея и се излѣкува, тя пакъ може да дойде да го повтори, и по трети даже. Тази болестъ не е такъва, да върлува една двѣ недѣли и послѣ да се махне. Това зависи отъ обстоятелствата, подъ които се намира населението и отъ нравитѣ и обичаитѣ му. За тази цѣль, правителството се е распоредило, щото всичкитѣ правителствени болници да приематъ и лѣкуватъ безплатно всичкитѣ заразени отъ сифилистическа болестъ, и ако не може болния да стои въ болницата, даватъ му се въ рѣцетѣ цѣрове безплатно, да се лѣкува. Опитъ се направи за отварянieto на специални болници, както бѣше напр. въ Троянъ, но и съ тѣзи болници нищо не се постигна, защото болнитѣ не рачатъ да лежатъ; дохождатъ на крака, и послѣ отиватъ да си работятъ; защото сифилистическата болестъ е такъва, че болния може да ходи и да си работи. Той си ходи у дома и може да зарази и другитѣ домашни; а да го арестуватъ (вържатъ) не е възможно. Много доктори викаха, че трѣба да задържае заразенитѣ отъ тѣзи болести, но това не можаше да бѣде; защото споредъ закона всичкитѣ българи сѣ граждани сѣ свободни, и когато не сѣ направили престѣпление, нѣма право никой да ги затвара.

Правителството г-да, е земало сичкитѣ възможни мѣрки, до колкото му е допускатъ бюджета, и отъ нѣмание пари не сѣ могли да се зематъ мѣрки, както трѣба. Като благодаря г-на Д-ра Цачева, за дѣто подигна този въпросъ, мисля, че Нар. Събрание ще го земе въ внимание и когато му се положи на гласуване, ще предвиди една сума за околийски лѣкари. (Гласове: Съгласни!)

Дуковъ: Азъ на пълно се съгласявамъ съ г-на Д-ра Цачева и му благодаря за предложението, което направи. Ние въ миналото Събрание викахме, какъ на всѣкъдѣ въ Княжеството страдатъ отъ разни епидемически болести и гласувахме сумми както за окръжни, така и за околийски такива лѣкари; но за зла честь, това не видѣхме да се изпълни. Когато се появяха такива болѣсти нѣкъдѣ, народа ни питаше, не се ли предвидѣ и за насъ? Ние казвахме, че се предвиждатъ сумми и за околийскитѣ, и хората чакаха за доктори до днесъ и разбира се, ще чакатъ и отъ туй Нар. Събрание да види втори пътъ да се гласува нѣкаква сума. Азъ не се съмнявамъ, че правителството ще предвиди въ бюджета такава сума и Нар. Събрание нѣма да я откаже. И ще молимъ правителството, да тури въ дѣйствиетъ тази мѣрка и да не я остави, както миналата година.

Едно нѣщо е само тукъ, че г-нъ Д-ръ Цачевъ трѣбаше да каже това за всѣкъдѣ, а не само за двѣ три мѣста. Това

го има и по насъ и всѣкъдѣ и г-нъ Д-ръ Цачевъ е ходилъ и видѣлъ, но нищо не каза.

М-ръ Цанковъ: Ще отговори на г-на Дукова, че азъ почти съмъ приготвилъ единъ законопроектъ за медицинската частъ, сир. за учреждаването на окол. доктори и унищожение на окръжнитѣ; послѣ за болницитѣ нѣщо, и нѣкои измѣнения въ узаконенията, които съществуватъ за Мед. Управление, и ще ги предложа на Народното Събрание. (Ръкоплескания).

Председателъ: Желаятъ ли г-да представителитѣ да се прекрати разискването по този въпросъ? (Гласове: отидихъ. Д-ръ Цачевъ: двѣ думи!)

Върху този въпросъ ще дамъ дума на г-на Д-ра Цачева, да видимъ, удовлетворенъ ли е.

Д-ръ Цачевъ: Само двѣ думи искамъ да кажа. Г-нъ М-ръ на Просвѣщенiето каза, че дѣйствително сѣ пращали доктори, ходили сѣ тамъ на мѣстата, и послѣ сѣ оставили тѣхний намѣстникъ или помощникъ да лѣкува болнитѣ. Вие трѣба да знаете г-да, че тѣхнитѣ помощници сѣ фелдшери, тѣ сѣ още хора, които учатъ една или двѣ или най-много три години и учатъ нѣкои общи и повърхностни работи. Азъ г-да, ще моля да се произнесе Нар. Събрание върху този въпросъ. Фелдшерътъ не е докторъ г-да! Фелдшерътъ не може да лѣкува една епидемия; той може да работи подъ надзора на доктора. Може да се употреби и при болница, но подъ постоянната команда на доктора. Д-рътъ да нѣма това право да остави фелдшеръ, преди да види, каква е болестъта, и ако е на пр. дисентерия и ней подобни, той не трѣба да си ходи, а напротивъ трѣба да стои тамъ, додѣ се прекрати епидемията съвършено. Азъ мож да ви увѣря като докторъ, че тия фелдшери не могатъ никога да бѣдѣтъ тѣй полѣзни като докторитѣ, защото тѣ нѣматъ тѣзи познания; тѣ могатъ само, когато се развие една епидемия, да дадѣтъ разни компликации.

Заради това постоянноствамъ и ще постоянноствамъ всѣкога, щото когато се появи епидемия, да се назначава докторъ, а не доктора да оставя фелдшеръ, а той да си отива въ града. За напредъ, колкото околии има, толкова доктори да се назначатъ.

(Гласове: съгласни!)

М-ръ Цанковъ: Азъ моля г-на д-ра Цачева, да ми даде това предложение, което е написалъ, за да го помѣтя въ законопроекта, който приготвихъ. (Гласове: съгласни!)

Председателъ: Г-нъ Цачевъ, като е удовлетворенъ, Нар. Събрание нежелаетъ да говори по нататѣкъ върху тоя въпросъ. (Гласове: отидихъ!) Давамъ за 5 минути отидихъ.

(Послѣ распускъ.)

Председателъ: На дневенъ редъ стои запитването на г-на В. Х. Ангеловъ къмъ Министра на Финанситѣ; г-нъ Величко Х. Ангеловъ има думата.

В. Х. Ангеловъ: Г-да представители! — Миналата година кръчмаритѣ на гр. Кюстендилъ бѣха подали въ Нар. Събрание едно прошение, че въ гр. Кюстендилъ е имало 4 кръчми отъ I-ий разрядъ които сж давали по 80 лева патентно право. Това право т. е. 80 лева се е плащало до 1880 и 1881 год., а подиръ тогавашния чл. на окр. сждъ е увеличилъ на 100 лева. Азъ тогава, когато се четеше прошениято, попитахъ докладчика, какво мисли за това, а той въ засѣданието каза, че трѣба да се проводи въ Министерството на Финанситѣ, което да изучи въпроса и ако оплакванията сж праведни, да се удовлетвори просителитѣ. Но това нѣщо не е станало. Заради туй, за да се не простирамъ по-нататъкъ, ще помоля г-на Министра, да удовлетвори просителитѣ, ако сж истински молбитѣ имъ.

М-ръ Начовичъ: Г-нъ предговорившия ме бѣше предупредилъ, че ще направи запитване по този въпросъ, и азъ онзи денъ преглѣдахъ дѣлото по тая работа и намѣрихъ рапортъ на окръжно управление, относително до кръчмитѣ отъ 1882 г. Но въ този рапортъ виждамъ работитѣ съвсѣмъ иначе, а не както ги представя г-нъ представителъ. Тамъ се казва, че въ Кюстендилъ има 5 кръчми първи разрядъ, 53 втори разрядъ и 135 трети разрядъ. Сжщо и въ Радомиръ и Изворъ. Въ Радомиръ има 4 първи разрядъ, 60 втори разрядъ и около 100 трети разрядъ. Тѣй щото не виждамъ, увеличение произволно да е станало. Разрядитѣ сж били утвърдени на основание рѣшението на градскитѣ и общинскитѣ съвѣти. Финансовитѣ чиновници не се бъркатъ въ това нѣщо. Азъ видѣхъ рапорта на окр. съвѣтъ, въ който се изброяватъ даже една по една кръчмитѣ.

В. Х. Ангеловъ: Когато пристигна предписание на общинскитѣ кметове да се распоредятъ за питейний уставъ, тѣ се распоредиха и распредѣлиха, по вишегласието на кръчмаритѣ, и на тѣхъ бѣше щото тази година да нѣма патентъ. Вишегласието, за да не даватъ, бѣше именно за това, защото нашитѣ хора въ Дубнишко продаватъ на външни хора вина, които ги дигатъ отъ тамъ, и по тази работа се испрати списъкъ въ Кюстендилъ. Финансовия чиновникъ заедно съ окр. управителъ попитаха, какво е станало, и какъ може миналата година да платятъ, а сега не. Подиръ туй кръчмаритѣ се отнесоха съ телеграмма до управителя, но никакъвъ отговоръ не получиша. Отнесоха се до Министерството на Финанситѣ и отъ тамъ сжщото послѣдва. Най-

подиръ отнесоха се съ телеграмма до НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО, въ която казваха: 1. Желаетъ да се испроводи единъ ревизоръ за да разглѣда, да ли онѣзи, които сж назначени за първий разрядъ, могатъ да платятъ и отговарятъ на този разрядъ или не. Да се разбере, работата какъ е. Тази телеграмма е подписана отъ 54 лица. Не искамъ и не желая да продължавамъ на дълго; но само искамъ да кажа, че преди освобождението, ако имаше нѣкоя телеграмма до нѣкои отъ мю-тесарифитѣ, каймакамитѣ, то веднага се испроваждаше единъ ревизоръ да преглѣда работата. Заради туй, г-да, когато се отнесатъ нѣкои хора за нѣкоя работа, не трѣба да остава „гласъ вопиющаго въ пустинѣ“.

М-ръ Начовичъ: Азъ ще испитамъ работата, и ако е истина, ще да удовлетвори просителитѣ, защото въ рапорта се казваше, че се утвърдява списъка, и въ Кюстендилъ има 4 или 5 първоразрядни кръчми, въ Дубница 4, въ Радомиръ 3 а въ Изворъ нито една. Ако това излѣзе лъжа, азъ ще разглѣдамъ това.

В. Х. Ангеловъ: Благодаря на г-на Министра, като каза, че онъ като се испита работата, ще се удовлетвори просителитѣ.

Председателъ: Сега ще се продължава дневния редъ. На дневенъ редъ стои разискванието на конвенциитѣ. Рапорта обаче за тѣзи конвенции, при всичко, че е подъ печатъ, още не е готовъ. Да се отложи този въпросъ за идущето засѣдание.

Батановски: Това искамъ да кажа, да се отложи.

Председателъ: На дневенъ редъ идатъ предложенията на г-на Аннева.

Анневъ: По причина на многото работа, която съмъ ималъ въ коммисията, на която съмъ членъ, не можахъ да ги приготвя. За това моля да се турятъ на първо мѣсто въ идущия дневенъ редъ.

Председателъ: Ще се тури на дневенъ редъ, споредъ както Вие желаете. На дневенъ редъ дохожда законопроектъ на г-на Шивачова за пожаритѣ.

Шивачовъ: На всички васъ, г-да представители, е известна необходимостта не единъ законопроектъ относително пожаритѣ. Миналата сесия имаше честта да кажа причинитѣ, които ме бѣха подбудили да съставя този законопроектъ. Азъ тогава го предложихъ на Нар. Събрание и съгласно съ неговото рѣшение се препрати въ М-ството на Правосъдието съ молба, г. М-ръ да го преработи и прѣпрати въ Държавний Съвѣтъ, и слѣдъ приеманieto му, да се тури въ дѣйствиe. Но по причина на обстоятелствата, които се сбдгнаха, не се преработи. За това азъ съ съгласието на г. М-ра на Правосъдието съставихъ единъ законопроектъ, който, вѣрвамъ,

на всички ви е извѣстенъ. За това сега ще го докладвамъ и слѣдъ разискванието му, моля Народното Събрание да го приеме (чете):

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за

съсипателното зло за селското население, което произлѣзва отъ пожаритѣ.

Членъ 1.

Всичкиѣ пожари, които ставатъ въ района на селата или махалитѣ на селскитѣ общини: за истребление на домоветѣ, хамбари, здания, добитѣци, сѣна, слама, храна, сѣидби и други произведения, ако би виновника въ разстояние на 6 мѣсеца не се изнамери отъ сѣдилищата и осѣди както на наказание, тъй и да плати на пострадавший стойността на загубитѣ му, — то жителитѣ отъ общината, въ района на която е станалъ пожара, сѣ длѣжни да обезщетятъ пострадавший. Жителитѣ отъ общината трѣбва да платятъ нагубитѣ съразмѣрно съ даждията, които всеѣки единъ отъ тѣхъ е платилъ предшествующата година на държавата.

Расхвърлението на това основание се извършва отъ общинския съвѣтъ.

Членъ 2.

Пострадавший, слѣдъ като получи свидѣтелство отъ надлѣжнитѣ сѣдебни власти, че дѣйствително, при всичкитѣ земи мѣрки, не е било възможно да се изнамери виновникъ, представя го на надлѣжащото общинско управление, за да направи нужнитѣ распорѣждения, за да се оцѣнятъ загубитѣ му.

Членъ 3.

Това оцѣнение става отъ една коммисия, състояща отъ 2 лица избрани отъ общинското управление и 2 лица отъ пострадавший и едно пето лице, избрано отъ четиритѣ назначени.

Тия петъ лица не могатъ да бѣдатъ отъ жителитѣ на отговорната за загубитѣ община.

Членъ 4.

Издаденото рѣшение по вишегласие отъ тия петъ лица бива окончателно (безапелационно), на основание на което председателя на окръжния сѣдъ издава изпълнителенъ листъ, който се изпълнява отъ сѣдебния приставъ на общо основание.

Количеството за обезпагубивание опредѣлено отъ коммисията, ще се расхвърля между жителитѣ, спорѣдъ както е казано въ 1 членъ.

Членъ 5.

Ако общината не назначи своитѣ лица въ разстояние на единъ мѣсецъ, отъ когато пострадавший е назначилъ своитѣ, то тогава послѣдния има право да иска позволение отъ председателя на окръжния сѣдъ, да се опредѣли обезпагубиванието само отъ лицата назначени отъ него.

Членъ 6.

При все това общината може да се откаже отъ да назначи членове въ тая коммисия, да оспори приспособлението на настоящий законъ, като докажатъ чрезъ обикновенитѣ сѣдилища, че пожара е станалъ по вината или небрѣжението на пострадавший.

Подобни процеси се разглѣдватъ отъ сѣдилищата най-спѣшно и трѣбва да се свършатъ най-късно въ разстояние на 6 мѣсеца.

Членъ 7.

Въ разстояние на единъ мѣсецъ, отъ когато председателя на сѣда е издалъ изпълнителенъ листъ за третейската присѣда, съгласно чл. 4, кмета трѣбва да внесе на пострадавший обезщетението, предвидено въ чл. 1.

Ако кмета не извърши това обезщетение, опредѣлено съгласно чл. 4, може да се иска напълно отъ членоветѣ на общинския съвѣтъ.

Сукнаровъ: Преди всичко туй желая да зная, да ли ще се разглѣдва този законопроектъ сега веднага. Каза се, че билъ внесенъ въ М-рството на Правосѣдието. Има ли такова нѣщо? Послѣ, като прочетохъ законопроекта, видѣхъ много граматически погрѣшки и други безсмисленни работи, на които не можъ да се съгласи. Този законопроектъ трѣбва да се внесе най-напредъ въ една коммисия, да го разглѣда тя. Защото има работи, които може повече да повредатъ, отъ колкото да принесатъ полза. Това го изисква и правилника за вжтрѣш. редъ. Като се прочете още първия членъ, ще се види веднага, че той никакъ не е граматически, а послѣдната алинея на третия членъ — никаква справедливостъ, и всичкитѣ членове сѣ такива, щото трѣбва по-дълго обмислувание и разисквание за тѣхъ.

М-ръ Стойловъ: Г-нъ Шивачовъ като представи този законопроектъ, каза, че е земъ мнѣнието на М-ра на Правосѣдието. Азъ искамъ да разясня въпроса, че М-ството на Правосѣдието никакъ не зема на себѣ си отговорностъ въ отношение къмъ този законопроектъ. Този законопроектъ ми се прочете, и азъ направихъ нѣкои забѣлѣжки на него, които се приеха вече въ законопроекта; но азъ считамъ законопроекта като произлѣзълъ отъ инициативата на Нар. Събрание и си запазватъ правото, щото при разискванието му да направи нѣкои забѣлѣжки, които ще предложи на Нар. Събрание.

Шивачовъ: Азъ мисля, че е извѣстно, какво този законопроектъ е внесенъ по-напредъ. Азъ въ едно отъ миналитѣ засѣдания съобщихъ, че ще направя нѣкои поправки въ него. И тогава Нар. Събрание рѣши, да се тури на дневний редъ. За това ми се чини, че тази процедура, която предлага г-нъ Сукнаровъ, е неумѣстна. Ако има нѣкои граматич-

чески или типографически погрѣшки, може да ги покаже, когато дойде на редъ.

Сукнаровъ: Азъ нѣма нищо да кажа по въпроса, а ще забѣлѣжа само, че желателно би било, г-нъ Шивачовъ да се отнася по-благоприлично въ Събранието, защото това не е прилично.

Председателъ: Този законопроектъ наистина и азъ виждамъ, че е записанъ на дневний редъ, но до колкото азъ знаа, той е именно като предложение направено отъ г-на Шивачова. За него преди сичко — азъ покрайней меръ съмъ на туй мнѣние — че трѣба да се поддържа; защото въ миналата сесия г-нъ Шивачовъ го предложи и се каза, че трѣба да се препрати въ М-ството на Правосъдието. Азъ бѣхъ догава М-ръ на Правосъдието и той ми го проводи; но подиръ нѣколко дни, азъ излѣзохъ изъ М-вото на Правосъдието и отъ тогава незнаа, какво стана съ този законопроектъ. Но това знаа, че тогава влѣзе въ Нар. Събрание като предложение, както и този пѣтъ; така щото относително него, азъ мисля, че трѣба да се изпълнятъ всичкитѣ формалности, предвидени въ правилника.

Л. Дуковъ: До колкото забѣлѣжихъ отъ този законопроектъ, наистина той е съ много добра цѣль. Но мене ми се вижда, че формалноститѣ не сж изпълнени. Тукъ 6-ия членъ прилича да е по-вече втори отъ колкото шести. Желая този законопроектъ, да остане за разглѣждане за друго заседание. Заради туй или да се проводи въ М-ството за разглѣждане и послѣ да се представи въ Нар. Събрание, или пакъ да си остане за друго заседание, да се произнесе върху него.

Шивачовъ: Азъ съмъ увѣренъ, че болшинството ще ме поддържа, защото ме помолиха мнозина отъ г-да представителитѣ, да състави този законопроектъ, и за това го направихъ до колкото ми позволявахъ моитѣ сили, и го поднесохъ сега въ Народното Събрание. Народното Събрание сега е свободно, както ще да направи; това е негова работа. Нъ азъ съмъ увѣренъ, че ако попита г-нъ председателъ Народното Събрание поддържа ли ме? ще чуе, че ме поддържа.

Анневъ: Че ще се поддържа отъ нужното число представители законопроекта на г-на Шивачова, това нѣма съмнѣние, защото всички го помолихме да го направи, нъ забѣлѣжката на г-на Сукнарова е твърдѣ умѣтна, че трѣбва да се избере една коммисия, която да го разглѣда. Колкото за редакционнитѣ погрѣшки, които се намиратъ въ законопроекта, това е работа на коммисията, да ги исправи.

Председателъ: Ще попитамъ г-да представителитѣ, поддържатъ ли предложението на г-на Шивачова? (Болшинство го поддържа). Така щото може да бжде внесенъ този законопроектъ въ Народното Събрание. Желаетъ ли Народното Събрание, съгласно съ чл. 13 отъ правилника, да се проводи на една коммисия, или желаетъ да се разглѣда сега? (Гласове: на коммисия). Които желаятъ, да се избере една коммисия, да си дигнатъ ржката. (Болшинство дига). Отъ колко члена? (Гласове: отъ 5).

Г. Геровъ: Този законопроектъ, понеже не е толкост голѣмъ, стига 3 члена.

Председателъ: Желаетъ ли Народното Събрание, да стане явно гласоподавание? (Гласове: явно).

Дуковъ: Азъ предлагамъ г-на Д-ра Помянова. (Гласове: приетъ.)

Г. Геровъ: Азъ предлагамъ г-на Д-ра Герова. (Гласове: приетъ.)

Манафовъ: Азъ предлагамъ г-на Шивачова. (Гласове: приетъ.)

Председателъ: Който приема тритѣ лица, да си дигне ржката (Болшинство дига). Съ това дневенъ редъ е изчерпенъ, освѣнъ прошениято на г-да представителитѣ за отлагание на сесията; но понеже за това прошение се рѣши въ едно отъ предишнитѣ заседания, че не може да дойде на дневенъ редъ освѣнъ подиръ, когато се разглѣда въпроса за конвенцитѣ, за това мисля, че трѣбва да се тури на дневенъ редъ на идущето заседание.

Г. Геровъ: Мисля, че и азъ имахъ едно запитвание за депутацията, която отива въ Петербургъ, и желая да чуя отговора.

Председателъ: Азъ мисля, че Вие си оттеглихте интерпелацията.

Геровъ: Ако тѣзи г-да още не сж готови да даждѣ докладъ, тогава да се тури на дневенъ редъ, до дѣто ще се печата.

Анневъ: Азъ отговорихъ въ послѣдното заседание по поводъ на тази интерпелация, че ний членоветѣ на депутацията ще се съберемъ и ще съставимъ единъ докладъ до Нар. Събрание. А въ едно отъ слѣдующитѣ заседания ще дадемъ отчетъ.

Шишковъ: Имамъ едно запитвание да се тури на дневенъ редъ, до г-на Военний М-ръ, относително неправилното зимание въ войската Тричко Илиевъ, Трънски гражданинъ, който служи въ конвола на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО. Освѣнъ туй едно запитвание къмъ Министра на Правосъ-

дието по дѣлата на нѣкои чиновници въ сѣщото Министерство.

Председатель: Кога желае Нар. Събрание да има идущето заседание? (Гласове: въ понедѣлникъ). Който желае въ понедѣлникъ да има заседание, да си дигне ржката (Большинство дига). На дневенъ редъ ще има, слѣдователно: разискване върху конвенцията. Подиръ това, прѣдложението на г-на Аннева за важността на домашнитѣ актове. Отъ предишнитѣ остана разискване върху прошенieto на нѣкои депутати за отлаганието на сесията.

Дуковъ: Моля, това прошение може да се разглѣда и сега, нѣ както и да е, това е свързано съ въпроса за конвенциитѣ, за това нека дойде на дневенъ редъ, а предложението на г-на Аннева да си остане.

Председатель: Азъ турямъ въпроситѣ така на дневенъ редъ, както сж записани, но нѣмамъ нищо противъ това, да се тури по-напредъ.

Дуковъ: По този начинъ може хичъ да не дойде на дневенъ редъ.

Председатель: Има въ други народни Събрания и такива предложения, които стоятъ на дневенъ редъ и мѣсець дена. Ако желае Нар. Събрание да ги разглѣда, всѣкогашъ е свободно. На основание на едно предишно рѣшение на Нар. Събрание, което бѣше, че слѣдъ като се рѣшатъ въпроситѣ за конвенциитѣ, ще се разглѣда въпроса за отлаганието. На туй основание азъ го турямъ подиръ. Ако желае Нар. Събрание да го отмѣни, това е друго нѣщо. (Гласове: Не желае. Други гласове: Желаетъ). Слѣдъ това двѣ запитвания отъ г-на Иордана Шишкова. Тѣй като се опредѣли дневний редъ за идущето заседание то за сега нѣма работа, и обявявамъ днешното заседание за закрито. Ще има заседание въ понедѣлникъ на два часа подиръ пладнѣ.

(Конецъ на 4 часа и 45 минути).

Председатель: **Д. Грековъ.**

Секретари: { **Н. Шивачовъ.**
 { **И. Ц. Щърбановъ.**

Подпредседатели: { **Иванъ Симеоновъ.**
 { **Ат. Минчовъ.**

Директоръ на Стенографическото Бюро: **А. Безеншекъ.**